

ЕКОНОМІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 331.548:368

JEL Classification Code: D21, I25, L26, O1

Кавтиш О.П.

*к.е.н., доцент кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

РОЛЬ СИСТЕМИ ОСВІТИ У СТИМУЛЮВАННІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Статтю присвячено питанням ролі освіти у стимулюванні розвитку соціального підприємництва у структурі сучасної соціально-орієнтованої економічної системи. Визначено сутність та переваги соціального підприємництва для стимулювання її стійкого, збалансованого розвитку. Наведено приклади імплементації соціального підприємництва у навчальний процес та бізнес-модель освітніх закладів різних країн. Виявлено переваги такого підходу як для економік в цілому, так і для громад (зростання зайнятості, мінімізація бюджетного навантаження інфраструктурні поліпшення, зменшення рівня соціальної напруженості, стимулювання інвестиційних процесів тощо) та самих освітніх організацій (дуальність освіти, адаптивність, гнучкість, можливість забезпечити зростання рівня фінансової самостійності та ін.).

Представлено дані щодо імплементації навчальних курсів та реальних практик соціального підприємництва у сферу середньої та вищої освіти в Україні. Визначено неформальні осередки та онлайн курси, що покликані стимулювати зростання знань всіх зацікавлених осіб у сфері соціального підприємництва. Систематизовано ключові кроки щодо подальшого розвитку практик викладання, а також використання соціального підприємництва у бізнес-моделі освітніх закладів: нормативно-правові, організаційні, інформаційно-комунікаційні.

Ключові слова: сталий розвиток; соціальне підприємництво; система освіти; стейкхолдери; шкільне та студентське підприємництво; бізнес-інкубатор; акселератор; громада.

Постановка проблеми. Системні реформи у економічній та соціально-екологічній сферах, трансформація структурних компонентів та функцій органів державного управління на фоні наростаючих кризових процесів у зв'язку з воєнним конфліктом на Сході України, пандемією Covid-19, змінами умов функціонування національного і світового ринків ставлять питання про роль гнучких форм підприємництва у забезпеченні економічного відновлення та подальшої соціалізації економіки. Серед них, як доводить світова практика, вагому роль відіграє соціальне підприємництво.

Це, в першу чергу, пов'язане з низкою важливих соціально-економічних функцій, які воно виконує в сучасній соціально-орієнтованій ринковій економіці, забезпечуючи збалансування економічних, соціальних та екологічних її компонентів на всіх рівнях. Так, згідно аналітичних даних Університету Гопкінса у 36 країнах світу суб'єкти некомерційного сектору наразі є одним з найбільших роботодавців: Нідерланди – 14,4 %, США – 9,8 % працездатного населення [1].

За даними Європейської комісії на території Європи функціонує близько 2 мільйонів соціальних підприємств, що складає близько 10 % європейського бізнесу загалом. На них працює понад 11 мільйонів працівників (близько 6 % усіх зайнятих) [2]. Переважна їх більшість – це малий та середній бізнес, що поряд з економічною формує соціальну та екологічну цінність. В Україні соціальне підприємництво хоч і формується не надто швидкими темпами, також можемо спостерігати позитивні тенденції: забезпечення якісного соціального консультування, адаптації та супроводу, соціалізації, надання широко спектру соціальних послуг та зменшення за рахунок працевлаштування бюджетного навантаження, стимулювання інновацій і зменшення рівня соціальної напруги [2].

Наразі вже чітко виділились ті сфери, де функціонал соціального підприємництва представлений найбільше. І хоча в рамках національних моделей можемо спостерігати переважання тієї чи іншої з них, все ж тенденція активного залучення соціального бізнесу до збалансування тріади «економіка-соціум-екологія» є стійкою.

Наявність міжнародних та національних ініціатив, в т.ч. активізація державних інституціональних реформ щодо підтримки соціального бізнесу приносить свої результати та дозволяє стимулювати його стійкий розвиток знизу вгору, коли ініціативи зароджуються в самих громадах і концентруються навколо вирішення важливих для них соціальних, екологічних чи економічних проблем, і навпаки, коли необхідно зверху вниз запуснути інструменти активізації соціального підприємництва. В той же час, на наш погляд, роль соціального підприємництва в сучасній економіці може суттєво зрости та забезпечити перехід до дійсно якісно нової моделі розвитку сучасних економічних систем – Sustainable development. Вагому роль у цьому процесі має відігравати система освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності соціального підприємництва, його еволюції та функцій у сучасній економіці є предметом наукового дослідження низки іноземних та вітчизняних авторів, зокрема: Г. Діза, А. Маккмілана, Дж. Робінсон, К. Лідбітера, А. Корнецького, А. Свинчук, В. Назарука, Л. Долуди, Ю. Кірсанової, Н. Коленди та ін.

Питання розвитку соціального підприємництва активно досліджується міжнародними та національними ініціативами, фондами, інститутами громадянського суспільства. Питання ж ролі освіти у стимулюванні розвитку соціального підприємництва є предметом обговорення інститутів громадянського суспільства, урядових структур, представників системи освіти у країнах з розвинутою економікою. В Україні воно знаходиться переважно у площині інтересів інститутів громадянського суспільства, окремих освітніх осередків та міжнародних донорських організацій.

Метою дослідження є виявлення ролі системи освіти у забезпеченні інтенсифікації розвитку соціального підприємництва у структурі національної економіки України.

Виклад основного матеріалу. Сучасна модель соціальних (соціально-орієнтованих) економік показала важливість системи освіти у забезпеченні розвитку соціального підприємництва. Його можна трактувати як важливий елемент механізму соціалізації сучасної економіки, який дозволяє згладжувати провали ринку і державного регулювання шляхом збалансованого поєднання соціальних та бізнес-цілей, орієнтованих на вирішення важливих соціальних, економічних та екологічних проблем задля забезпечення стійкого розвитку на засадах використання підприємницького підходу та індикативної плановірності.

При цьому мова йде про активне включення у стимулювання розвитку соціального підприємництва як формальної системи середньої і вищої освіти, так і засобів неформальної освіти.

Цікавим є досвід розвитку шкільного соціального підприємництва у ряді країн світу. В США шкільне підприємництво (junior achievement companies) бере свій початок іще з 20-их рр. ХХ ст. У Великій Британії воно отримало назву mini enterprises та розвивається з 60-их рр. ХХ ст. [3].

В Німеччині створено близько семи тисяч «шкільних (соціальних) фірм», до яких залучено понад 130 тисяч школярів [4]. Тут шкільні соціальні підприємства почали розвиватись в кінці 70-их рр. ХХ ст., а з 90-их їх розвиток став надбурхливим. Підлітки розробляють та запускають реальні соціальні проєкти. При цьому на рівні держави ця ініціатива регламентується і відповідним чином підтримується. Діють «Угода про типи шкіл та курсів освіти на початковому та середньому рівні» і «Рамкова угода про професійно-технічні коледжі», забезпечується фінансова підтримка національного молодіжного конкурсу стартапів, реалізується Програма «Підприємницький дух у школах», Програма «Junior» та ін. [5]. Типи та особливості функціонування «шкільних фірм» в Німеччині чітко визначені, у т.ч. в питаннях юридичного статусу, статутних документів, органів управління, джерел фінансування, розподілу прибутку тощо.

У Німеччині, Фінляндії, Норвегії та ряді інших країн соціальне підприємництво активно розвивається і у сфері вищої освіти. Такі ідеї, зокрема, було популяризовано та розвинуто на базі університету Ювяскюля [6].

В США ідеї соціального підприємництва при університетах підтримують, наприклад, у Miller Center for Social Entrepreneurship при Університеті Santa Clara (Кремнієва долина). Miller Center функціонує з 1997 року та орієнтований на реалізацію SDG через соціальне підприємництво [7]. Представники Центру на своїй офіційній сторінці зазначають, що вони хочуть, аби викладачі, студенти та персонал університету розуміли соціальне підприємництво та брали активну участь у реалізації його методології для сприяння соціальній справедливості. Для цього Центр мобілізує ресурси університету для співпраці з партнерами-соціальними підприємствами у всьому світі та використовує їх практичний досвід для залучення університету до глобального руху соціальних підприємств [7]. В межах Центру діє низка акселераторів, орієнтованих на

такі ключові аспекти Сталого розвитку: підтримка економічного зростання жінок, забезпечення доступу до надійної та чистої енергії, відновлення гідності маргіналізованих представників громад (біженців, мігрантів, жертв торгівлі людьми). Вже зараз через акселератор Центру забезпечено розвиток понад 1125 соціальних підприємств, заучено 162 студенти. Цент удосконалює методологію соціального підприємництва, випускає корисні посібники, забезпечує фінансову та іншу підтримку соціальних підприємств, в т.ч. у період пандемії [7].

У Норвегії на рівні бакалаврату викладаються навчальні дисципліни з соціальних інновацій та соціального підприємництва. Було ініційовано та підтримується тісне крос-секторальне співробітництво (уряд-освіта-бізнес-організації громадянського суспільства). Наприклад, при Університеті Осло діє Центр підприємництва, за підтримки якого викладається курс «Соціальне підприємництво» для студентів [8].

При цьому варто наголосити, що у зазначених країнах соціальне підприємництво є важливим елементом як формальної, так і неформальної підсистем освіти. Наприклад, компанія FERD (Норвегія) не лише активно вчить соціальному підприємництву, а й стимулює працевлаштування учасників таких програм [8].

Такі приклади дають підстави говорити про формування стійкої екосистеми соціального підприємництва, де освітня сфера стає не лише «ретранслятором» теоретичних знань, а й безпосереднім активним суб'єктом уведення змін, формування та реалізації стійких професійних та соціально-особистісних компетенцій. Соціальне підприємництво стає безпосереднім елементом бізнес-моделей освітніх закладів.

Європейський комітет регіонів у публікації «Eastern Partnership deliverables for 2020: The contribution of local and regional authorities» (2018 р.) зазначив також на необхідності здійснення «конкретних заходів щодо розвитку соціального підприємництва як форми неформальної освіти серед молоді та дорослих на локальному та регіональному рівні, яке вирішує локальні проблеми, генерує прибутки, створює робочі місця та сприяє розвитку соціальних інновацій на місцях» [9]. Це свідчить про сприйняття самого соціального підприємництва не лише як сучасної форми організації підприємницької діяльності, а і інноваційного неформального освітнього середовища.

В Україні система середньої та вищої освіти поступово за прикладом іноземних партнерів набуває досвіду в імплементації соціального підприємництва в освітній процес як навчальної дисципліни та у бізнес-модель навчальних закладів. Так, за сприяння Фонду «Східна Європа» та ChildFund Deutschland e.V. за фінансової підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини відбувається реалізації проєкту «Заснування соціальних шкільних підприємств у сільській місцевості та малих містах України для заохочення молоді до соціального підприємництва у Івано-Франківській, Житомирській і Донецькій областях» (2019-2021 рр.). В рамках зазначеного проєкту видано

посібник «Соціальне шкільне підприємництво: твій перший стартап: Посібник для учнів 8 (9, 10, 11) класів, батьків та освітян» (К.: ТОВ «ВІ ЕН ЕЙ ПРЕС», 2020); здійснюється робота щодо законодавства для розвитку шкільного соціального підприємництва в Україні. Серед своїх цілей проєкт також окреслив грантову і менторську підтримку 15 пілотних соціальних шкільних ініціатив; навчання 15 експертів та проведення тренінгів 40 вчителів. На сторінці проєкту є посилання на українські шкільні соціальні підприємства (Компола, Май Фох, Вакуваті) [4].

В Україні також можна прослухати курс «соціальне підприємництво» у вищих навчальних закладах. Згідно даних [10] перший такий курс було створено В. Назаруком і представлено як вибірковий в Києво-Могилянській академії. Соціальне підприємництво викладають і в КНУ ім. Тараса Шевченка, Українському католицькому університеті, Університеті лідерства та управління. Кількість закладів освіти, де соціальне підприємництво є окремим курсом або частиною інших, поступово збільшується. Поряд з цим навички у сфері соціального підприємництва можна отримати на онлайн-навчальних ресурсах (Prometheus, EdEra, ВУМ on-line тощо) та прокачати й посилити в Українській соціальній академії, Міжнародній школі соціального підприємництва SELab та ін. [11].

Проте, внесок сфери середньої та вищої, формальної і неформальної освіти у розвиток соціального підприємництва національної економіки, зокрема, створення пулу амбасадорів та спеціалістів, що здатні реалізувати вагомі соціальні ідеї, створюючи додаткову соціальну, екологічну та економічну цінність, майбутніх соціальних підприємців, може бути значно вагомішим.

Щоб активізувати процеси розвитку соціального підприємництва, що мають в умовах здійснення системних реформ в Україні вкрай важливе значення, необхідно:

- прискорити процеси нормативно-правового регламентування соціального підприємництва (за відсутності чіткого правового середовища функціонування соціального підприємництва не можна говорити про будь-який його розвиток, тим паче, якісну імплементацію через систему освіти);
- продовжувати міжнародну співпрацю та обмін досвідом у питаннях соціального підприємництва;
- посилювати інформаційно-комунікаційну взаємодію між суб'єктами інфраструктури соціального підприємництва;
- забезпечувати тісну взаємодію між формальною і неформальною підсистемами системи освіти, підприємницьким сектором, органами державної та муніципальної влади, інститутами громадянського суспільства, стимулюючи створення інкубаторів, акселераторів, стійких мереж взаємодії і реалізації спільних проєктів тощо.

Перше є базовою умовою не лише для інтенсифікації розвитку соціальних підприємств, а й популяризації їх форм при освітніх закладах різного рівня, ведення якісного моніторингу та вимірювання прогресу. А сукупно визначені кроки дозволяють створити реальні умови для розвитку

екосистеми соціального підприємництва в Україні та мінімізувати ризики її «затухання на ранніх стадіях».

Включення соціального підприємництва в освітній процес на рівні формальної системи освіти дозволить (згідно кращого досвіду ряду країн) забезпечити:

- реалізацію принципу «дуальної освіти»;
- набуття випереджаючого характеру освіти;
- соціалізацію та формування sustainable світогляду, підприємницького, управлінського типів поведінки;
- розвиток умінь працювати в командах, економічного мислення;
- зростання рівня економічної грамотності та соціальної свідомості;
- формування внутрішніх стимулів до реалізації соціального бізнесу.

Крім того, це додатковий внесок у вирішення потреб самих освітніх закладів, їх суб'єктів (фінансових, матеріально-технічних тощо) та соціально-економічний розвиток громад (економічних, соціальних, екологічних).

Завдяки імплементації методології соціального підприємництва у систему формальної освіти поступово будуть відбуватись і зміни у її внутрішній будові. Так, залучення до викладання соціального підприємництва (теоретичної та практичної складових) поряд з викладачами і вчителями безпосередньо самих підприємців, представників інвестиційних структур у сфері соціальних стартапів, асоціацій, ГО, інших стейкхолдерів, формування інкубаторів чи акселераторів зробить систему освіти більш гнучкою, практично орієнтованою, адже реальні актуальні прикладні кейси «вшиватимуться» у освітні програми, учні/студенти проходилимуть практику або стажування на базі реальних соціальних бізнесів, самі практикуватимуться у створенні та розвиткові власних бізнесів разом з представниками шкіл/ коледжів/ університетів, матимуть ширші можливості щодо працевлаштування.

Не менш важливого значення набуває й можливість системи освіти стати більш фінансово незалежною, прозорою та креативною, наближеною до локальних, національних та загально цивілізаційних соціальних запитів.

В рамках неформальної системи освіти вивчення соціального підприємництва формує умови до оперативного реагування представників громад на ті проблеми, що лишаються поза увагою бізнесу або ж потребують тривалих процедур реагування з позицій владних структур. Це також умова зростання рівня суспільної свідомості, відповідальності та використання підприємницького креативного підходу до подолання соціально-економічних протиріч та забезпечення реалізації потреб, реалізації концепції lifelong learning.

Висновки. В умовах здійснення реформи децентралізації поряд з реформами у соціальній сфері в Україні соціальне підприємництво здатне стати локомотивом розвитку ОТГ, їхнього економічного зростання, зняття

соціальних протиріч, напруженості, реалізації низки важливих соціальних проєктів та їх масштабування в межах економіки в цілому.

Проте, дійсна продуктивна реалізація функцій соціального підприємництва вимагає його подальшої популяризації, забезпечення набуття усіма зацікавленими особами відповідних професійних компетенцій у цій сфері та масштабування успішних кейсів, формування екосистеми соціального бізнесу. І цей процес має активно підтримуватись саме у площині освіти, адже система освіти, як формальної, так і неформальної, виступає важливим базисом у формуванні умов суспільного відтворення економічних систем. Вона одночасно перебуває у площині ретроспективи, сучасності та перспективи, локального і глобального, потреб, протиріч, проблем і шляхів їх вирішення, забезпечує потреби економіки і сама є активним її суб'єктом. Вона формує особистість, розвиває її компетенції, «відшліфовує» свідомість та самосвідомість, соціалізує, «задає тон» щодо входження індивідів у соціально-економічні відносини, реагуючи на соціально-економічні запити змін й потреби, а в рамках суспільства в цілому чи його груп забезпечує умови формування, розвитку та нарощення інтелектуального потенціалу, стійкого довгострокового розвитку, збалансування соціально-економічних диспропорцій.

Така її функціональна роль у структурі ряду розвинених економік світу вже довела свою ефективність у забезпеченні умов розвитку поряд з традиційними сучасної інноваційної форми підприємництва - соціального підприємництва. Україна має вивчати та переймати кращий досвід, забезпечувати його адаптацію та імплементацію у систему освіти і безпосередню практику господарювання.

Список використаних джерел

1. Гула О., Жавжарова Т. (2019) 'Соціальний бізнес. Теорія і практика.', Український тиждень, 10 травня. [Online]. Available at: <https://tyzhden.ua/Society/230033>
2. Каменко І. С. (2020) Соціальне підприємництво в Україні: Економіко-правовий аналіз. Аналітичний звіт для проєкту «EU4YOUTH Розкриття потенціалу молодих соціальних підприємців в Молдові та Україні. [Online]. Available at: https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2020-11/Legal%20report%20in%20Ukraine_Ukrainian.pdf
3. Андошук Б. (2019) 'Соціальне підприємництво в Україні: Економіко-правовий аналіз. Аналітичний звіт для проєкту «EU4YOUTH Розкриття потенціалу молодих соціальних підприємців в Молдові та Україні', Український тиждень, 4 березня. [Online]. Available at: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/shcho-take-shkil-nepidpriemnytstvo-nimets-kyu-dosvid/
4. (2020) Соціальне шкільне підприємництво у сільській місцевості та малих містах України за матеріалами сайту Фонд Східна Європа , Available at: <http://sse.eef.org.ua/>
5. Шаварова О., Гладка А. (2020) 'Підприємництво у школі. Як Німеччині це вдалося', Українська правда, 2 липня, pp. [Online]. Available at: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/07/2/241518/>

6. (Переклад) Абрамов Д., Джерело оригіналу: <http://www.zeit.de/> (2013) Німецькі студенти навчаються створювати соціально-відповідальні підприємства (Новини Гурта), Available at: <https://gurt.org.ua/news/recent/16973/>
7. GSBI is a registered trademark of Santa Clara University (2021) Miller Center, Available at: <https://www.millersocent.org/>
8. Проць Н. (2020) Соціальне підприємництво. Досвіт Норвегії, Available at: <https://lcci.com.ua/socialne-pidpryyemnyctvo-dosvid-norvegiji/>
9. Корнецький А., Андошук Б. (2019) 'Соціальне підприємництво: Ефективний інструмент подолання соціальних викликів в Україні?', Розміщено на Social Business in UA; опублікована в журналі Ukraine-Analysen Nr. 210 (13.12.2018). [Online]. Available at: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/sotsial-ne-pidpryyemnyctvo-efektyvnyy-instrument-podolannia-sotsial-nykh-vyklykiv-v-ukraini/
10. Артемчук С. (2019) Соціальне підприємництво в українських університетах, Available at: <https://www.prostir.ua/?focus=sotsialne-pidpryyemnyctvo-v-ukrajinskykh-universytetah>
11. Сергуля С. (2019) Хто в Україні навчає майбутніх соціальних підприємців?, Available at: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/khto-v-ukraini-navchaie-maybutnikh-sotsial-nykh-pidpryyemtsiv/

References

1. Hula O., Zhavzharova T. (2019) Sotsialnyi biznes. Teoriia i praktyka., Ukrainysky tyzhden, 10 travnia. [Online]. Available at: <https://tyzhden.ua/Society/230033>
2. Kamenko I. S. (2020) Sotsialne pidpryyemnyctvo v Ukraini: Ekonomiko-pravovyi analiz. Analychnyi zvit dlia proiektu «EU4YOUTH Rozkryttia potentsialu molodykh sotsialnykh pidpryyemtsiv v Moldovi ta Ukraini. [Online]. Available at: https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2020-11/Legal%20report%20in%20Ukraine_Ukrainian.pdf
3. Andoshchuk B. (2019) Sotsialne pidpryyemnyctvo v Ukraini: Ekonomiko-pravovyi analiz. Analychnyi zvit dlia proiektu «EU4YOUTH Rozkryttia potentsialu molodykh sotsialnykh pidpryyemtsiv v Moldovi ta Ukraini, Ukrainysky tyzhden, 4 bereznia. [Online]. Available at: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/shcho-take-shkil-ne-pidpryyemnyctvo-nimets-kyy-dosvid/
4. (2020) Sotsialne shkilne pidpryyemnyctvo u silskii mistsevosti ta malykh mistakh Ukrainy za materialamy сайту Fond Skhidna Yevropa , Available at: <http://sse.eef.org.ua/>
5. Shavarova O., Hladka A. (2020) Pidpryyemnyctvo u shkoli. Yak Nimechchyni tse vdalosia, Ukrainska pravda, 2 lypnia, pp. [Online]. Available at: <https://life.ppravda.com.ua/columns/2020/07/2/241518/>
6. (Pereklad) Abramov D., Dzherelo oryhinalu: <http://www.zeit.de/> (2013) Nimetski studenty navchaiutsia stvoriuvaty sotsialno-vidpovidalni pidpryyemstva (Novyny Hurta), Available at: <https://gurt.org.ua/news/recent/16973/>
7. GSBI is a registered trademark of Santa Clara University (2021) Miller Center, Available at: <https://www.millersocent.org/>
8. Prots N. (2020) Sotsialne pidpryyemnyctvo. Dosvit Norvehii, Available at: <https://lcci.com.ua/socialne-pidpryyemnyctvo-dosvid-norvegiji/>
9. Kornetskyi A., Andoshchuk B. (2019) Sotsialne pidpryyemnyctvo: Efektyvnyi instrument podolannia sotsialnykh vyklykiv v Ukraini?, Rozmishcheno na Social Business in UA; opublikovana v zhurnali Ukraine-Analysen Nr. 210 (13.12.2018). [Online]. Available at: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/sotsial-ne-pidpryyemnyctvo-efektyvnyy-instrument-podolannia-sotsial-nykh-vyklykiv-v-ukraini/
10. Artemchuk S. (2019) Sotsialne pidpryyemnyctvo v ukrainskykh universytetakh, Available at: <https://www.prostir.ua/?focus=sotsialne-pidpryyemnyctvo-v-ukrajinskykh-universytetah>

11. Serhulia S. (2019) Khto v Ukraini navchaie maibutnikh sotsialnykh pidpryiemtsiv?, Available at: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/khto-v-ukraini-navchaie-maibutnikh-sotsial-nykh-pidpryiemtsiv/

Кавтыш О.П.

*к.э.н., доцент кафедры экономики и предпринимательства,
Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»*

РОЛЬ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В СТИМУЛИРОВАНИИ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

Статья посвящена вопросам роли образования в стимулировании развития социального предпринимательства в структуре современной социально ориентированной экономической системы. Определена сущность и преимущества социального предпринимательства для стимулирования ее устойчивого, сбалансированного развития. Приведены примеры имплементации социального предпринимательства в учебный процесс и бизнес-модель образовательных учреждений разных стран.

Выявлены преимущества такого подхода как для экономик в целом, так и для локальных сообществ (рост занятости, минимизация бюджетной нагрузки, инфраструктурные улучшения, снижение уровня социальной напряженности, стимулирование инвестиционных процессов и т.п.), самых образовательных организаций (дуальность образования, адаптивность, гибкость, возможность обеспечить рост уровня финансовой самостоятельности и др.).

Представлены данные по имплементации учебных курсов и реальных практик социального предпринимательства в сферу среднего и высшего образования в Украине. Определены неформальные центры и онлайн курсы, призванные стимулировать рост знаний всех заинтересованных лиц в сфере социального предпринимательства. Систематизированы ключевые шаги по дальнейшему развитию практик преподавания, а также использованию социального предпринимательства в бизнес-модель образовательных учреждений: нормативно-правовые, организационные, информационно-коммуникационные.

Ключевые слова: устойчивое развитие; социальное предпринимательство; система образования; стейкхолдеры; школьное и студенческое предпринимательство; бизнес-инкубатор; акселератор; общество.

Kavtysh oksana

*Associate Professor of Economics and Entrepreneurship,
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

THE ROLE OF THE EDUCATION SYSTEM IN STIMULATING THE DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP

The article is devoted to the role of education in stimulating the social entrepreneurship's development within the structure of the modern socially-oriented economic system. The essence and advantages of social entrepreneurship for stimulating its sustainable, balanced development are determined. Examples of implementation of social entrepreneurship in the educational process and business model of educational institutions of different countries are listed. The advantages of this approach are revealed both for economies as a whole and for communities (employment growth, minimization of budgetary load, infrastructural improvements, reduction of social tension, stimulation of investment processes, etc.) and

educational organizations themselves (duality, adaptability, flexibility and flexibility of the educational system, the ability to grant financial independence, etc.).

Data on the implementation of training courses and real practices of social entrepreneurship in the field of secondary and higher education in Ukraine are presented. Informal centres and online courses have been identified to stimulate the growth of knowledge of all stakeholders in the field of social entrepreneurship. The key steps for further development of teaching practices, as well as the use of social entrepreneurship in the business model of educational institutions are systematized: regulatory, legislative, organizational, information and communication.

Key words: sustainable development; social entrepreneurship; education system; stakeholders; school and student entrepreneurship; business incubator; accelerator; community.
